

הנדון: מבזק חקיקה - פרסום צו ההרחבה בדבר קיצור שבוע העבודה במשק החל מיום 1.4.2018

כחלק מהשירות הניתן על ידי משרדנו, להלן סקירה הנוגעת להוראות צו ההרחבה בעניין קיצור שבוע העבודה במשק, וכן של תיקוני חקיקה נוספים הקשורים בעניין.

א. קיצור שבוע העבודה ל-42 שעות בשבוע החל מ-1 באפריל¹

1. שר העבודה והרווחה, מר חיים כץ, חתם ביום 18.3.2018 על צו המרחיב את הוראות ההסכם הקיבוצי שנחתם בין הסתדרות העובדים הכללית החדשה ונשיאות הארגונים העסקיים, בו הוסכם על קיצור שבוע העבודה שעמד על 43 שעות שבועיות בשעה אחת, כך שיעמוד על 42 שעות עבודה שבועיות.

2. צו ההרחבה חל על כלל המשק ותוקפו החל מיום 1.4.2018.

3. עיון בהוראות צו ההרחבה מעלה כי בעיקרו תכליתו סוציאלית – מטרתו לקצר בפועל את שבוע העבודה של העובדים. כך, נדרשים המעסיקים לקבוע "יום עבודה מקוצר" ולהתאים את שעות המשמרות כך שעובדי משמרות יהנו אף הם משבוע עבודה מקוצר. כן נדרשים מעסיקים, ליתן "יום מקוצר" חליפי, במקרה שעובד נדרש לעבוד באופן מלא ב"יום המקוצר", ככל שצרכי העבודה מחייבים זאת.

הוראות צו ההרחבה קובעות כך ביחס לקיצור שבוע העבודה:

4. שבוע העבודה אשר עמד על 43 שעות שבועיות יקוצר בשעה אחת, כך שיעמוד על 42 שעות שבועיות, וזאת בלא הפחתה בשכר.

5. בהתאמה, היקף שעות העבודה החודשי יעמוד על 182 שעות בחודש ולא 186 שעות בחודש.

6. על המעסיק לקבוע יום קבוע בו יעבדו העובדים שעה אחת פחות, הוא "היום המקוצר" כהגדרת צו ההרחבה.

7. "היום המקוצר", ייקבע בהתאם לצורכי העבודה ולמקובל במפעל, וככל הניתן בהתחשב בבקשות ובצורכי העובדים. עם זאת, המעסיק רשאי לשנות את היום המקוצר, בהתאם לצורכי העבודה, ובלבד שיינתן לעובדים יום מקוצר חלופי באותו שבוע.

8. עבור עבודה ב"יום המקוצר" תשולם לעבודת תמורה בגין עבודה בשעה נוספת (ראו הרחבת הדיון בהקשר זה, להלן).

9. במקומות עבודה שבהם עובדים בעבודת משמרות, על המעסיק להתאים את שעות העבודה של כל משמרת ואת סדרי העבודה, בהתאם לצורכי העבודה, כך שעובדי משמרות יעבדו אף הם בשבוע עבודה מקוצר בן 42 שעות.

¹ צו ההרחבה בדבר קיצור שבוע העבודה במשק לפי חוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957, הודעה על מתן היתר כללי להעסקת עובדים בשעות נוספות, לפי חוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א 1951 (פורסם ברשומות ילקוט הפרסומים, 19.3.2018).

10. צו ההרחבה חל על כל עובד, אשר עבד לפני מועד כניסתו לתוקף למעלה מ- 42 שעות שבועיות (גם אם לא 43 שעות שבועיות מלאות), אך אין בו כדי לגרוע מהוראות והסכמים מיטיבים, אשר לפיהם מועסקים עובדים בשבוע עבודה העומד על 42 שעות שבועיות או פחות.

11. בהתאמה לאמור לעיל, נקבע גם כי הוראות צו ההרחבה לא ישמשו עילה להפחתת שעת עבודה ו/או לשינויים בתנאי עבודה של עובדים המועסקים בשבוע עבודה בן 42 שעות או פחות, לפני פרסום צו ההרחבה. מכאן, שלא יחול כל שינוי – בשעות העבודה, בתנאי העבודה ובתמורה - ביחס למי שעבד בשבוע עבודה בן 42 שעות לפני פרסום צו ההרחבה.

12. זכויות צבורות של עובדים (כגון חופשה ומחלה), במקומות עבודה שבהם שיטת החישוב נעשית על בסיס "שעת עבודה", יותאמו לשיעור הצמצום בשעות העבודה בהתאם לצו זה (יבוצעו על בסיס 42 שעות לשבוע או 182 שעות לחודש).

13. הוראות הצו לא יחולו על מי שחוק שעות עבודה ומנוחה אינו חל עליו מכוח הוראות סעיף 30 (א) לחוק.

יישום הוראות צו ההרחבה – והשאלות העולות ממנו

14. הוראות צו ההרחבה קובעות את קיצור שבוע העבודה (וכנובע מכך הפחתה במכסת השעות החודשית), ללא הפחתה בשכר. **ההשלכה המלאה של קיצור זה, באה לידי ביטוי ביחס לעובדים שעתיים. עובדים אלה, יעבדו עם כניסת צו ההרחבה לתוקף פחות וישתכרו יותר.**

15. ההוראה הקובעת כי במידה וצורכי העבודה יחייבו עבודה "ביום המקוצר", יהיה זכאי העובד לתמורה בגין עבודה נוספת, מעלה סוגיה ביחס למהו ערך השעה הנוספת שבוצעה ביום המקוצר – האם היא בערך של 100% (שעת עבודה "רגילה" נוספת) או האם היא בערך של 125% ("שעה נוספת" כהגדרתה בחוק שעות עבודה ומנוחה).

16. כפי שנפרט להלן, לכאורה ייתכנו שתי פרשנויות למושג "השעה הנוספת". אלא שלטעמנו, נוכח הוראות חוק שעות עבודה ומנוחה מחד, וקביעות הפסיקה במקרים דומים ומשיקים מאידך, הפרשנות הנכונה היא שהשעה הנוספת ביום העבודה המקוצר, היא בערך של 100% בלבד. נסביר:

16.1. חוק שעות עבודה ומנוחה² (להלן: "החוק"), מגדיר "שעות נוספות", כשעות העולות על מספר השעות המגדירות את אורכו של יום העבודה.

16.2. אורך יום העבודה יכול להיקבע באמצעות אחת משתי הוראות בחוק.

ההוראה הראשונה, היא הוראת סעיף 2 לחוק. היא קובעת כי אורך יום עבודה הוא בן שמונה שעות; ואורך עבודה בלילה (ובמקרים מוגדרים אחרים) הוא בן 7 שעות.

ההוראה השנייה, היא הוראת סעיף 4 לחוק. היא קובעת כי השר המוסמך, יכול לקבוע בתקנות יום עבודה קצר או ארוך מיום העבודה "הרגיל", המוגדר בסעיף 2 לחוק. כלומר,

² חוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א-1951.

יום שאורכו פחות מיום "רגיל" בן 8 שעות עבודה, או יום שאורכו עולה על יום "רגיל" בן 8 שעות עבודה.

16.3. אלא, שהוראת צו ההרחבה אינה קביעה של אורך יום עבודה בתקנות, אלא עשיית שימוש בסמכות הנתונה לשר להרחיב הוראות בהסכם קיבוצי כללי על כלל המשק, לרבות מי שאינם צדדים ישירים להסכם הקיבוצי.

16.4. לכן, לטעמנו, ובהתייחס להוראות החוק, עבודה ביום המקוצר, שאינה עולה על הגדרת אורך יום לפי סעיף 2 לחוק – כלומר עבור השעה השמינית – מזכה בתשלום עבור שעה רגילה נוספת, בשיעור של 100% בלבד.

16.5. חיזוק לאמור, ניתן למצוא בפרשנות שנתנה הפסיקה למקרים בהם נדרשו עובדים לעבוד ב"יום עבודה מקוצר" שנקבע בהוראות מפורשות של חוק, דוגמת "שעת הנקה" המעוגנת בהוראות חוק עבודת נשים; והזכות לקיצור יום עבודה המעוגנת בהוראות חוק שוויון הזדמנויות בעבודה³. באותם מקרים בהם עבדו בפועל העובדים ב"יום המקוצר", נקבע כי הם זכאים לשכר הרגיל (ערך שעה של 100%) ולא לתמורת שעות נוספות (בערך של 125%).

17. מהאמור, ניתן אף להסיק ביחס לצורך להתאים את ההסדרים הכלכליים לפיהם מועסקים עובדים, להוראות צו ההרחבה.

18. בשם לב לכך, שהסדרים קיימים שונים יובילו להמלצות שונות, אנו ממליצים לפנות לייעוץ קונקרטי ביחס להסדרים הנהוגים במקום העבודה ומענה בדבר הצורך להתאים, לאור הוראות צו ההרחבה.

³ ע"ב (י-ם) 2456/03 דן בהט נ' מדינת ישראל-משרד המשפטים (פורסם בנבו, 5.5.2008).

ב. הודעה על היתר כללי להעסקת עובדים בשעות נוספות⁴

19. ביום 19.3.2018 פרסם השר היתר כללי להעסקת עובדים בשעות נוספות. ההיתר האמור מבטל שני היתרים כלליים קודמים. ראשון משנת 1973, והשני ביחס להנהגת שבוע עבודה בן חמישה ימים, משנת 1989.

20. על פי ההיתר הנוכחי, אורך יום עבודה כולל שעות נוספות, לא יעלה על 12 שעות עבודה. וסך שעות העבודה הנוספות המותרות לא יעלו על 16 שעות בשבוע.

21. בעבודת לילה: סך השעות השבועיות המותרות לעבוד בעבודת לילה כולל שעות נוספות, לא יעלו על 58 שעות שבועיות.

ג. אושרה הרחבת אפשרות העסקת עובדי לילה משמרות לשבעה ימים במצטבר מתוך ארבעה

עשר ימים⁵

22. ביום 7.3.2018 תוקנו הוראות חוק שעות עבודה ומנוחה.

23. נציין כי לענייננו, חשוב התיקון שנעשה בהוראות סעיף 22 לחוק, ולפיו תותר העסקת עובדים במשמרות לילה משך שבוע מתוך שבועיים. זאת, בעוד שטרם התיקון, ניתן היה להעסיק עובדים במשמרות לילה שבוע אחד מתוך שלושה שבועות.

24. התיקון לחוק, מאפשר להרחיב העסקת עובדים במשמרות לילה.

נשמח לעמוד לרשותכם לכל שאלה או הבהרה.

האמור בחוזר זה אינו מהווה תחליף לייעוץ משפטי קונקרטי.

בברכה,

מאירסון סוקניק, עורכי דין

⁴ הודעה על מתן היתר כללי להעסקת עובדים בשעות נוספות (פורסם ברשומות ילקוט הפרסומים, 19.3.2018).
⁵ חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון מס' 17), התשע"ח-2018. התקבל בכנסת ביום כ' באדר התשע"ח (7 במרס 2018); (ספר החוקים, 13.3.2018). כ"ו באדר התשע"ח.